

फोन : ४२००२९८

सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय

सिंहदरवार काठमाण्डौ

(सूचना तथा प्रविधि शाखा)

प.सं. ०७५/०७६

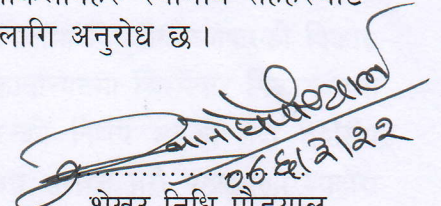
च.नं. ५२९

मिति २०७६।३।२२

विषय : नेपालमा विद्युतीय व्यापारको विकास र उपयोग सम्बन्धी राष्ट्रिय रणनीति, २०७६ कार्यान्वयन सम्बन्धमा ।

श्री स्थानीय तहहरु (७५३ वटै) ।

प्रस्तुत विषयमा उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय, व्यापार नीति तथा व्यापार सहायता शाखाको मिति २०७६।३।१६ च.नं. ३७५८ को पत्रसाथ प्राप्त नेपाल सरकार (मन्त्रपरिषद्) बाट मिति २०७६।३।२८ मा स्वीकृत भएको “ नेपालमा विद्युतीय व्यापारको विकास र उपयोग सम्बन्धी राष्ट्रिय रणनीति, २०७६” यसै साथ संलग्न रहेको छ । उक्त रणनीतिमा केही क्रियाकलापहरु स्थानीय तहहरुबाट समेत कार्यान्वयन हुने गरी जिम्मेवारी तोकिएको हुँदा सो को कार्यान्वयनको लागि अनुरोध छ ।

०६६।३।२२
शेखर निधि पौड्याल
शाखा अधिकृत

बोधार्थः

श्री उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय,
व्यापार नीति तथा व्यापार सहायता शाखा ।

प.सं. २०७५/७६

च.नं. २६५८

२६ यो वि स ए म
३-९८

नेपाल सरकार

उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय
(व्यापार नीति तथा व्यापार सहायता शाखा)

दस्तावेज नं.: २३३.६
मिति: ३/२२
समय: ३/२२

राष्ट्रिय मामिला तथा सामान्य मन्त्रालय
दस्तावेज नं.: २२६९४
मिति: ०६६/३१९४

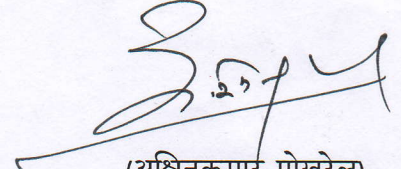
सिंहदरबार,
काठमाडौं, नेपाल

मिति: २०७६।३।१६

बिषय: नेपालमा विद्युतीय व्यापारको विकास र उपयोग सम्बन्धी राष्ट्रिय रणनीति, २०७६ कार्यान्वयन सम्बन्धमा।

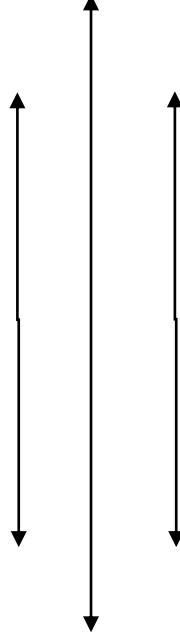
श्री संघीय मामिला तथा सामान्य मन्त्रालय,
सिंहदरवार.

नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) बाट मिति २०७६/३/८ मा स्वीकृत भएको " नेपालमा विद्युतीय व्यापारको विकास र उपयोग सम्बन्धी राष्ट्रिय रणनीति, २०७६" को कार्यान्वयनको लागि रणनीति कार्यान्वयनमा जिम्मेवार निकाय तथा सहयोगी निकायहरूलाई अनुरोध गरी पठाउने गरी यस मन्त्रालय (सचिवस्तर)को निर्णय भएको हुँदा तहाँसँग सम्बन्धित क्रियाकलापहरू कार्यान्वयनको लागि सो रणनीति एक प्रति यसै पत्रसाथ संलग्न गरी पठाइएको व्यहोरा अनुरोध छ। साथै, रणनीतिमा केही क्रियाकलापहरू स्थानीय तहहरूबाट समेत कार्यान्वयन हुने गरी जिम्मेवारी तोकिएको हुँदा स्थानीय तहहरूमा समेत परिपत्र गरिदिनु हुन र तहाँ मन्त्रालयको वेब साइटमा प्रकाशन हुने व्यवस्थाको लागि समेत अनुरोध छ।

(अश्विनकुमार पोखरेल)
शाखा अधिकृत

११ श्री कान्त सा
५४२
११.३१.२०२२
Website मा upload
रु हुने
४

नेपालमा विद्युतीय व्यापारको विकास र उपयोग सम्बन्धी राष्ट्रिय
रणनीति, २०७६

नेपाल सरकार
उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय
२०७६

विषयसूची

१	परिचय.....	१
२	सोच, परिलक्ष्य, उद्देश्य तथा रणनीतिहरू.....	६
३	कार्यनीतिहरू.....	८
४	कार्ययोजना कार्यान्वयन र जोखिम.....	९
५	अनुगमन र मूल्यांकन.....	११
६	वित्तीय व्यवस्थापन.....	१२
	अनुसूची १ कार्यान्वयन कार्ययोजना.....	१३

१ परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

विद्युतीय प्रणाली मार्फत वस्तु तथा सेवाको खरिद तथा बिक्री गर्ने प्रक्रियालाई विद्युतीय व्यापार (E-Commerce) भनिन्छ। विश्व व्यापार संगठनले विद्युतीय व्यापारलाई वस्तु वा सेवाको विद्युतीय माध्यमबाट हुने उत्पादन, वितरण, बजारीकरण, बिक्री, ढुवानी तथा हस्तान्तरणलाई जनाउँछ भनी परिभाषित गरेको छ। विद्युतीय व्यापार मोबाइल कमर्स, विद्युतीय रकम हस्तान्तरण, आपूर्ति शृङ्खला व्यवस्थापन, ईन्टरनेट मार्केटिङ, अनलाइन कारोवार प्रणाली, स्वचालित डाटा संकलन तथा डाटा आदान प्रदान लगायतको प्रणालीमा आधारित रहेको हुन्छ। विद्युतीय व्यापार विशेष गरी व्यावसायी-व्यावसायी, व्यावसायी-उपभोक्ता, उपभोक्ता-उपभोक्ता, उपभोक्ता-व्यावसायी, व्यावसायी-सरकार, उपभोक्ता-सरकार जस्ता प्रकारका हुन्छन्।

विद्युतीय व्यापारको अन्तर्राष्ट्रिय प्रवृत्ति हेर्दा यसको आकार ज्यामितीय रूपमा विस्तार भएको देखिन्छ। यसले बजार र उपभोक्ताको व्यवहारमा समेत व्यापक परिवर्तन ल्याएको छ। विद्युतीय व्यापारले विश्व परिवेशमै विभिन्न किसिमका अवसरहरू सिर्जना गरिरहेको छ। विश्व चौथो पुस्ताको औद्योगिक क्रान्तिको चरणमा प्रवेश गरिरहेको सन्दर्भमा पनि नेपालले यसबाट लाभ लिने गरी नीतिगत तथा संस्थागत प्रबन्ध गर्नुपर्ने अवस्था छ। नेपालमा विद्युतीय व्यापार प्रारम्भ भैसकेको छ। तर जुन गतिमा विद्युतीय व्यापारको विस्तार हुनु पर्ने हो सो भैनसकेको अवस्थामा यथाशिघ्र नीतिगत, कानुनी तथा संस्थागत प्रबन्ध गरी आन्तरिकीकरण गर्नुपर्ने अवस्था छ। छिमेकी देशहरू र विश्व परिवेशमा विस्तार हुँदै गएको यस प्रकृतिको व्यापारलाई अनुकूल वातावरण सृजना गर्न सहजीकरण, प्रवर्द्धन र नियमन गर्नु पर्ने अवस्था छ। विद्युतीय व्यापारमा वस्तु वा सेवाको पहुँच उपभोक्ताको बीचमा कसरी पुर्याउने, मूल्यको जानकारी कसरी प्रदान गर्ने, भुक्तानी प्रकृया कस्तो हुने, सामानको आपूर्ति कसरी गर्ने, उपभोक्ताको हित कसरी संरक्षण गर्ने, व्यक्तिगत सूचनाहरूको गोपनीयता कसरी कायम गर्ने जस्ता विषयहरू निक्यौल गर्न आवश्यक हुन्छ। साथै, यसका लागि नीतिगत र सूचना प्रविधि सम्बन्धी पूर्वाधारहरूको विकास गर्नु पर्ने देखिन्छ। यसै सन्दर्भमा सन् २०१७ मा व्यापार तथा विकासका लागि संयुक्त राष्ट्र संघीय

सम्मेलन (United Nations Conference on Trade And Development-UNCTAD) को सहयोगमा भएको नेपालको विद्युतीय व्यापारको तत्परताको अध्ययन प्रतिवेदन (Nepal Rapid e-trade Readiness Assessment) ले समेत नेपालमा विद्युतीय व्यापारको प्रबल सम्भावना रहेको तर सोको विकासका लागि सूचना प्रविधिजन्य पूर्वाधार, व्यापार सहजीकरण, भुक्तानी प्रणाली, कानून तथा संस्थागत संरचना, सीप विकास, वित्तीय पहुँच जस्ता क्षेत्रमा सुधार गर्नुपर्ने बिषयहरू औल्याएको छ।

१.२ अन्तर्राष्ट्रिय अवस्था

सन् १९९१ मा सर्वसाधारणमा ईन्टरनेटको पहुँच पुगेपछि विद्युतीय व्यापारको विकास भएको देखिन्छ। सम्पूर्ण विश्व डिजीटल अर्थतन्त्रतर्फ उन्मुख भैरहेको अवस्थामा विद्युतीय व्यापारको आकार पनि तिब्र रूपमा बढिरहेको छ। सन् २०१४ बाट २०१८ सम्म आईपुग्दा विद्युतीय व्यापारको आकार दुईगुणाले बढेको छ भने सन् २०२२ सम्म थप दुईगुणाले बढ्ने अनुमान गरिएको छ।

विश्वव्यापी रूपमा विद्युतीय व्यापारलाई प्रवर्द्धन गर्न व्यापार तथा विकासका लागि संयुक्त राष्ट्र संघीय सम्मेलनले सबैका लागि विश्व विद्युतिय व्यापार पहल (Global e-Trade for all initiative) पनि शुरू गरेको छ। साथै, विश्व व्यापार संगठनमा पनि विकसित मुलुकहरूले विद्युतीय व्यापारसम्बन्धी समूह (Group on E-commerce) गठन गरी नीति एवं कानून निर्माणका लागि वार्ता प्रारम्भ गर्ने पहल भैरहेको छ।

यसैगरी एशियाली राष्ट्रहरूमध्ये दक्षिण पूर्वी एशियाली क्षेत्रमा विद्युतीय व्यापारको उल्लेखनीय विस्तार भएको छ। सन् २०१८ मा एसिया प्यासिफिक क्षेत्रको विद्युतीय व्यापारमा आधारित क्रेताको संख्या एक अर्ब पुगेको छ। साक्षरता, बैङ्किङ्ग पहुँच र मध्यम वर्गीय जनसंख्या बढिरहेको परिप्रेक्ष्यमा विद्युतीय व्यापारका लागि यस क्षेत्रमा उपयुक्त वातावरण बनिरहेको छ। दक्षिण एसियाली राष्ट्रहरूमध्ये केहीले विद्युतीय व्यापार सम्बन्धी रणनीति ल्याएका छन् भने अन्य केही देशहरूले पनि यस तर्फ प्रयास गरिरहेका छन्। विद्युतीय व्यापार क्षेत्रीय अन्तरआबद्धताको बलियो आधार हुने भएकोले क्षेत्रीय तहमा यस सम्बन्धी सहकार्यका लागि विशेष पहल र तत्परता समेत शुरू भएको छ। UNESCAP ले सदस्य राष्ट्रहरूबीच कागज रहित व्यापारको प्रवर्द्धन र विकासका

लागि एशिया प्रसान्त क्षेत्रमा अन्तरदेशीय कागज रहित व्यापार प्रवर्द्धन सम्बन्धी संरचना सम्झौता (Framework Agreement on Facilitation of Cross-border Paperless Trade in Asia and the Pacific) तयार गरेको र नेपाललाई सो को पक्ष राष्ट्र बन्न प्रस्ताव समेत गरेको अवस्था छ। यस पहलबाट विद्युतीय व्यापारलाई क्षेत्रीय स्तरमा प्रयोगमा ल्याउन सहयोग पुग्ने छ। विश्वव्यापी रूपमा विद्युतीय व्यापारको अभ्यासलाई हेर्दा कारोवारको लागि भौगोलिक दूरी, राष्ट्र, सिमाना, समय र माध्यमले नियन्त्रण हुन नसक्ने अवस्थामा आइपुगेको देखिन्छ।

१.३ राष्ट्रिय अवस्था

ईन्टरनेट र मोबाईल सेवाको सर्वसाधारणमा पहुँच एवं विस्तार, शिक्षित एवं प्रविधिमैत्री युवा पुस्ताको संख्यामा बढोत्तरी र अन्तर्राष्ट्रिय परिवेशका कारण नेपालमा पनि विद्युतीय व्यापार उदाउँदो अवस्थामा रहेको छ। विद्युतीय व्यापारले नेपालको तिब्रतर आर्थिक विकासका लागि नयाँ चौतारीको सृजना गरेको छ। त्यसैगरी नेपालमा विद्युतीय व्यापारको प्रवर्द्धन एवम् विकासका लागि विद्युतीय कारोवार ऐन, २०६३, विद्युतीय कारोवार नियमावली, सूचना तथा संचार प्रविधि नीति, २०७२, ब्रोडव्याण्ड नीति, २०७१ लगायतका विभिन्न नीतिगत तथा कानूनी व्यवस्थाहरूले विद्युतीय व्यापारको विकास र विस्तारका लागि आधार श्रृजना गरेको छ। त्यसैगरी प्रस्तावित सूचना प्रविधि ऐनले साइबर अपराधलाई समेत समेट्ने प्रयत्न गरेको छ।

आधारभुत सूचना प्रविधि पूर्वाधारहरू तथा सूचना प्रविधि क्षेत्रको विकास र विस्तार लगायतका कारण विद्युतीय व्यापारका नयाँ सम्भावनाहरू नेपाली बजारमा उपलब्ध हुँदैछन्। साथै ई-वैकिङ्ग सेवा तथा भुक्तानी कार्डहरूको प्रयोगमा उल्लेखनीय बृद्धि भएको, सबै जिल्ला र स्थानीय तह सम्म हुलाक सेवाको संगठन रहेको, विद्युतीय हस्ताक्षर प्रयोगको शुरुवात भएको लगायतका अवस्थाले विद्युतीय व्यापारको लागि अनुकूल वातावरण श्रृजना हुन गएको छ।

सन् २०१८ सम्म मोबाईल सेवाको उपयोगको अनुपात कूल जनसंख्याको १३० प्रतिशत पुग्नु र ईन्टरनेटमा पहुँच पुगेको जनसंख्या तिब्ररूपमा बृद्धि भई आ.व.

२०७४।७५ को अन्त्य सम्ममा करिब ६३ प्रतिशत पुगनुले यसका लागि सकारात्मक वातावरण निर्माण हुन गएको छ।

१.४ रणनीतिको औचित्य

व्यापारको लागत र समय घटाउन सकिएमा मात्र व्यापार प्रतिस्पर्धी भई आम नागरिकले उपभोग्य वस्तु तथा सेवा सहज रूपमा सुपथ मूल्यमा प्राप्त गर्न सक्दछन्। विश्वव्यापी रूपमा बढ्दो क्रममा प्रयोगमा आइरहेको विद्युतीय व्यापारको उचित उपयोग भएमा नेपालको निर्यात व्यापार प्रवर्द्धन, आयात व्यवस्थापन र व्यापार सहजीकरण गर्न सकिने देखिन्छ। विद्युतीय माध्यममार्फत वस्तुहरूको खरिद बिक्री बढेकाले राष्ट्रिय स्तरमा विद्युतीय व्यापार सम्बन्धी कानून र अन्य आवश्यक पूर्वाधार एवं संरचनाको आवश्यकता महसुस भएको छ।

विद्युतीय व्यापारबाट उपभोक्ताले वस्तु तथा सेवाको मूल्यबारे पूर्ण सूचित भई प्रतिस्पर्धी मूल्यमा गुणस्तरीय मालवस्तु सुलभ रूपमा उपभोग गर्न पाउने, डिलर, डिस्ट्रिब्युटर जस्ता आपूर्ति श्रृंखलाको तह तथा प्रक्रिया घटी व्यापारको लागत र समय कम हुने, लघु, साना तथा मझौला उद्योगहरू (MSMEs) ले विद्युतीय व्यापार मार्फत अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा पहुँच प्राप्त गरी निकासी व्यापार बढ्न जाने, व्यापारको नयाँ क्षेत्र विस्तार हुने र अर्थतन्त्रको आकार बढ्ने जस्ता लाभहरू प्राप्त हुने देखिन्छ। यसका साथै व्यापार तथा व्यवसाय सम्बन्धी कार्य पारदर्शी हुने, आर्थिक कारोवार औपचारिक प्रणाली मार्फत हुन गई अनौपचारिक अर्थतन्त्रको हिस्सा क्रमशः घट्दै जाने र कराधार बढ्ने, नव प्रवर्द्धन तथा सृजनात्मकताको विकास र प्रवर्द्धन भई नयाँ प्रविधि र ज्ञानमा आधारित आर्थिक क्रियाकलापबाट रोजगारी सृजना एवं मुलकको समग्र आर्थिक सामाजिक विकासमा योगदान पुग्ने भएकाले नेपालमा विद्युतीय व्यापार सम्बन्धी रणनीति आवश्यक देखिएको छ।

१.५ चुनौति तथा अवसर

नेपाल जस्ता कम विकसित राष्ट्रका लागि विद्युतीय व्यापारको उचित तवरबाट विकास र उपयोग गरी लाभ लिनु चुनौतिपूर्ण देखिन्छ। विशेषगरी अन्तर्राष्ट्रिय कारोवारलाई व्यवस्थित गरी विद्युतीय व्यापारको कार्यान्वयन गर्नु, विद्युतीय व्यापार क्षेत्रका

नवप्रवर्द्धनलाई आन्तरिकीकरण गर्नु, अन्तर्राष्ट्रिय भुक्तानी सञ्जालको माध्यमबाट सरल सहज भुक्तानीको व्यवस्था मिलाउनु, हुलाक सेवालाई आधुनिक र स्वचालित प्रविधिमा आधारित बनाई विद्युतीय व्यापारको भरपर्दो ढुवानी माध्यमको रूपमा स्थापित गर्नु तथा विद्युतीय व्यापार गर्ने व्यावसायिक संस्थाहरूको दर्ता, संचालन र नियमनलाई प्रभावकारी बनाई अनौपचारिक माध्यमबाट भइरहेको विद्युतीय व्यापारलाई औपचारिक माध्यममा ल्याउनु केही महत्वपूर्ण चुनौतिका रूपमा रहेका छन्। त्यसैगरी गुणस्तरयुक्त मोबाइल नेटवर्क कभरेज, पर्याप्त इन्टरनेट ब्यान्डविथ, सुरक्षित र क्रयशक्तियोग्य (Affordable) इन्टरनेट सेवा, बैज्ञानिक सडक नामाकरण तथा भवन नम्बर प्रणाली, पोष्टल कोड लगायतका आवश्यक पूर्वाधार विकास गर्नु चुनौतिकै रूपमा रहेका छन्। यसका अतिरिक्त विद्युतीय व्यापार सम्बन्धी साइबर अपराध नियन्त्रण गर्नु, विद्युतीय व्यापार मार्फत वस्तुहरू खरीद गर्दा उपभोक्ता हित संरक्षण गरी उपभोक्ताहरूमा विश्वासको वातावरण निर्माण गर्नु, लघु, साना तथा मझौला उद्यमको सचेतना बढाउने तथा क्षमता विकास गरी उच्च मूल्ययुक्त तथा कलात्मक वस्तुहरू (High Value and craft goods) विश्वभर पुर्याउनु र डिजीटल पूर्वाधारहरूको निर्माण गर्नु जस्ता विषय पनि चुनौतिका रूपमा रहेका छन्।

ज्यामितीय रूपमा विद्युतीय व्यापारको विकास र विस्तार भएकोले यसका असल अभ्यासहरू नेपालमा पनि प्रयोगमा ल्याउन सकिने अवस्था रहेको छ। ईन्टरनेट पहुँच र कम मूल्यमा उच्च गुणस्तर तथा बहु-उपयोगयुक्त स्मार्ट मोबाइल फोनको प्रयोगको विस्तारले विद्युतीय व्यापारलाई सहज र सम्भव बनाइदिएको छ। विद्युतीय व्यापारको उपयोगबाट नवप्रवर्तन एवं उच्च मूल्यको रोजगारी सृजना हुने अवस्था समेत रहेको छ। विदेशमा नेपाली डाएस्पोराको संख्यामा वृद्धि भैरहेकोले नेपाली मौलिक वस्तुहरू निर्यात गर्न सकिने अवस्था पनि प्रसस्त रहेको छ। लघु, साना तथा मझौला उद्यमका उत्पादनहरूले सहज रूपमा अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा प्रवेश पाउन तथा विश्व मूल्य श्रृंखला र आन्तरिक आपूर्ति श्रृंखलामा समेत आवद्ध हुन सक्ने अवस्था विद्युतीय व्यापारले ल्याउन सक्ने देखिन्छ। विद्युतीय व्यापारको उपयोगबाट स्वदेशी मालबस्तुको उपयोग बढ्न गैँ यसबाट व्यापार घाटा न्यूनीकरणमा समेत सहयोग पुग्ने देखिन्छ। विद्युतीय व्यापारको उपयोग र विकासलाई अनुकूल हुने गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएका विद्युतीय

कारोवार ऐन्, २०६३, सूचना तथा सञ्चार प्रविधि नीति, २०७२ जस्ता कानुनी र नीतिगत व्यवस्थाले समेत थप अवसर श्रृजना गरेका छन्।

२ सोच, परिलक्ष्य, उद्देश्य तथा रणनीतिहरू

२.१ सोच

विद्युतीय व्यापार मार्फत व्यापार बृद्धि र प्रविधिमैत्री अर्थतन्त्र निर्माण।

२.२ परिलक्ष्य

सूचना प्रविधिको उपयोग, विकास तथा क्षमता अभिवृद्धि गर्दै आन्तरिक तथा बाह्य व्यापार प्रवर्द्धन र सहजीकरण गर्ने ।

२.३ उद्देश्य

- क) व्यापारको लागत र समय घटाई बजारमा प्रतिस्पर्धी रूपमा गुणस्तरीय वस्तुको सहज उपलब्धता सुनिश्चित गर्नु ।
- ख) लघु, साना तथा मझौला उद्योगहरूलाई विश्वव्यापी मूल्य अभिवृद्धि श्रृंखला र आन्तरिक आपूर्ति श्रृंखलामा आवद्ध गर्नु ।
- ग) अन्तराष्ट्रिय बजारमा आवद्ध भई वस्तु तथा सेवाको निर्यात प्रवर्द्धन गर्नु ।

२.४ रणनीतिहरू

- क) विद्युतीय व्यापारको प्रवर्द्धन र विकासका लागि कानुनी र संस्थागत संरचना निर्माण गर्ने।
- ख) सूचना तथा संचार प्रविधि, डाटा सुरक्षा र यससंग सम्बन्धित पूर्वाधारहरू तथा दूरसंचार सेवाको विकास तथा सुदृढीकरण गर्ने।
- ग) व्यापार लजिस्टिक्स तथा व्यापार सहजिकरण व्यवस्थाको सुदृढीकरण तथा विकास गर्ने।
- घ) वित्तीय पहुँच तथा विद्युतीय भुक्तानी प्रणाली सुदृढ र विश्वसनीय बनाउने।
- ङ) सार्वजनिक सचेतना अभिवृद्धि, सीप एवं क्षमता विकास र निजी क्षेत्रको प्रवर्द्धन गर्ने।

च) विद्युतीय व्यापारमार्फत बस्तु तथा सेवाको अग्र र पृष्ठ सम्बन्ध (Backward and Forward linkages) विकास र विस्तार गरी नेपाली वस्तु तथा सेवा उत्पादनलाई विश्वव्यापी मूल्य श्रृंखला र आन्तरिक आपूर्ति श्रृंखलामा आवद्ध गर्ने ।

३ कार्यनीतिहरू

३.१ विद्युतीय व्यापारको प्रवर्द्धन र विकासका लागि कानुनी र संस्थागत संरचना निर्माण गर्ने। (४ क संग सम्बन्धित)

३.१.१ विद्युतीय व्यापारको नियमन, व्यवस्थापन, सहजीकरण तथा उपभोक्ता हित संरक्षण गर्नको लागि आवश्यक कानुनी व्यवस्था गरिनेछ।

३.१.२ विद्युतीय व्यापारको नियमन, व्यवस्थापन, सहजीकरण गरी उपभोक्ता हित संरक्षणको लागि आवश्यक संस्थागत संरचना निर्माण गरिनेछ। ।

३.२ सूचना तथा संचार प्रविधि, डाटा सुरक्षा र यससंग सम्बन्धित पूर्वाधारहरू तथा दूरसंचार सेवाको विकास तथा सुदृढीकरण गर्ने। (४ ख संग सम्बन्धित)

३.२.१ ऋयशक्तियोग्य (Affordable) ब्रोडव्याण्डमा सर्वसाधारणको पहुँच सुनिश्चित गरिनेछ।

३.२.२ सरकारी निकायहरूमा उच्च गतिको इन्टरनेट उपलब्ध गराईनेछ।

३.२.३ डाटा सुरक्षा तथा जोखिम न्यूनीकरण गरिनेछ। ।

३.३ व्यापार लजिष्टिक्स तथा व्यापार सहजीकरण व्यवस्थाको सुदृढीकरण तथा विकास गर्ने। (४ ग संग सम्बन्धित)

३.३.१ भन्सार विन्दुहरूमा उपयुक्त पूर्वाधारहरूको विकास तथा भन्सार जाँचपास प्रक्रियालाई पुर्ण रूपमा स्वचालित प्रणालीमा आधारित बनाइनेछ।

३.३.२ माल बस्तुको ढुवानी तथा हस्तान्तरणलाई छिटो र भरपर्दो बनाइनेछ। ।

३.४ वित्तीय पहुँच तथा विद्युतीय भुक्तानी प्रणाली सुदृढ र विश्वसनीय बनाउने। (४ घ संग सम्बन्धित)

३.४.१ सबै नागरिकहरूमा वित्तीय पहुँच सुनिश्चित गरिनेछ। ।

३.४.२ सहज, सरल, भरपर्दो र किफायती विद्युतीय भुक्तानी प्रणालीको व्यवस्था गरिनेछ। ।

३.४.३ अन्तर्राष्ट्रिय विद्युतीय भुक्तानीलाई सहज, किफायती र भरपर्दो बनाइनेछ। ।

३.४.४ सर्वसाधारण नागरिक, लघु तथा साना उद्यमी एवं सरोकारवालाहरूमा वित्तीय साक्षरता अभिवृद्धि गरिनेछ। ।

३.५ सार्वजनिक सचेतना अभिवृद्धि, सीप एवं क्षमता विकास र निजी क्षेत्रको प्रवर्द्धन गर्ने। (४ ड संग सम्बन्धित)

- ३.५.१ विद्युतीय व्यापारका वारेमा सार्वजनिक सचेतना अभिवृद्धि गरिनेछ ।
- ३.५.२ विद्युतीय व्यापार सम्बन्धी सीप एवं क्षमता विकासका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- ३.५.३ विद्युतीय व्यापारको विकासका लागि निजी क्षेत्रको प्रवर्द्धन एवं विकास गरिनेछ ।

३.६ विद्युतीय व्यापार मार्फत बस्तु तथा सेवाको अग्र र पृष्ठ सम्बन्ध (Forward and Backward linkage) विकास र विस्तार हुने गरी नेपाली बस्तु तथा सेवा उत्पादनलाई विश्वव्यापी मूल्य श्रृंखला र आन्तरिक आपूर्ति श्रृंखलामा आवद्ध गर्ने । (४ च संग सम्बन्धित)

- ३.६.१ नेपाली उत्पादनको पृष्ठ सम्बन्ध सुदृढ बनाई नेपाली कच्चा पदार्थको मूल्य अभिवृद्धि गरिनेछ ।
- ३.६.२ नेपाली उत्पादनको अग्र सम्बन्ध सुदृढ बनाई निर्यात प्रवर्द्धन र विश्वव्यापी मूल्य श्रृंखलामा आवद्ध गराइनेछ ।
- ३.६.३ उत्पादनको आपूर्ति श्रृंखलामा सुधार गरी लागत, समय र आपूर्ति व्यवस्थामा सुधार ल्याइनेछ ।

४ कार्ययोजना कार्यान्वयन र जोखिम

क) यस रणनीतिको कार्यान्वयनका लागि रणनीतिगत रूपमा कार्यनीति तथा हरेक कार्यनीति अन्तरगतका क्रियाकलापहरू, जिम्मेवार निकायहरू, सहयोगि निकाय र समय सीमा सहितको कार्यान्वयन कार्ययोजना अनुसूची १ बमोजिम हुनेछ । सम्बन्धित निकायहरूले आफ्नो जिम्मेवारी भित्रका कामहरू तोकिएको समयसीमा भित्रै रही सम्पन्न गर्नु पर्नेछ ।

ख) प्रस्तुत रणनीतिको कार्यान्वयनको सहजिकरण र आवधिक अनुगमनका लागि देहाय अनुसारको एक अन्तर निकाय सहजिकरण समिति रहनेछ:

क) सचिव, उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय (वाणिज्य तथा आपूर्ति) - संयोजक

ख) सह-सचिव, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालय - सदस्य

- ग) सह-सचिव, बहुपक्षीय व्यापार तथा व्यापार सहायता महाशाखा,
उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय - सदस्य
- घ) सह-सचिव (सम्बन्धित क्षेत्र हेर्ने), अर्थ मन्त्रालय - सदस्य
- ड) सह-सचिव (सम्बन्धित क्षेत्र हेर्ने), सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय- सदस्य
- च) कार्यकारी निर्देशक (सम्बन्धित क्षेत्र हेर्ने), नेपाल राष्ट्र बैंक - सदस्य
- छ) अध्यक्ष वा प्रतिनिधि, नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघ - सदस्य
- ज) अध्यक्ष, नेपाल कम्प्युटर एसोसियसन महासंघ (CANF) - सदस्य
- झ) उप-सचिव, व्यापार नीति तथा व्यापार सहायता शाखा,
उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय - सदस्य-सचिव

सहजिकरण समितिले यस रणनीतिको समग्र कार्यान्वयनको समन्वय र सहजिकरण गर्नेछ। समितिले चौमासिक रूपमा कार्यान्वयनको समिक्षा तथा अनुगमन गर्नेछ र समितिको बैठकमा आवश्यकता अनुसार सरोकारवालाहरूलाई आमन्त्रण गर्न सक्नेछ।

- ग) यस रणनीति कार्यान्वयनका क्रममा सम्भावित जोखिम र जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरू निम्न बमोजिम रहेका छन्:

क्र. सं.	सम्भावित जोखिम	जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरू
१.	हरेक जिम्मेवार निकायको पुर्व निर्धारित कामहरूमै बढी समय र प्रयास लाग्ने सन्दर्भमा आफ्नो मुख्य कार्य अन्तरगत यस रणनीतिका कार्यहरू समावेश गरी कार्यान्वयन गर्न प्राथमिकता दिने अवस्था नआउन सक्ने	यस रणनीतिको कार्यान्वयनलाई राष्ट्रिय रणनीतिको रूपमा कार्यान्वयनमा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयबाट समन्वय हुनेछ।
२.	रणनीति कार्यान्वयनमा स्थानीय तहदेखि नै संलग्नता आवश्यक पर्ने तर यसका लागि सो अनुसारको तत्परता नहुन सक्छ।	रणनीतिको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि हरेक जिम्मेवार निकायले ग्यान्ट चार्ट Gant Chart बनाई लागु गरिनेछ।

३.	विभिन्न क्रियाकलापहरू अन्तरसम्बन्धित र अन्तरनिर्भर रहेको हुँदा कुनै क्रियाकलाप कार्यान्वयनमा ढिलाई हुँदा यसको लाभ लिन कठिनाई हुन सक्ने ।	कार्यान्वयनमा समन्वय गर्न सहजिकरण समितिले सबै पक्षसँग समन्वय,सहकार्य गरी सहजिकरण गर्नेछ ।
४.	व्यक्तिगत गोपनियताको सुरक्षा र साइबर अपराध नियन्त्रण चुनौतिपूर्ण हुने ।	<ul style="list-style-type: none"> • सुचना प्रविधि ऐनको पूर्ण रूपमा पालना गरिनेछ । • सचेतना अभिवृद्धि गरिनेछ । • नेपाल प्रहरीलाई साइबर अपराध नियन्त्रण सम्बन्धि तालिम दिनेछ । • Anti Hackers team बनाईनेछ ।
५.	विद्युतीय व्यापारको उपयोग मार्फत अन्तर्राष्ट्रिय कम्पनीहरूले नेपाली बजारमा कम मूल्यमा वस्तु उपलब्ध गराई बजार कब्जा गर्न सक्ने ।	WTO को संरचना भित्र रहेर स्वदेशी कम्पनीको संरक्षण गर्ने र आवश्यक परेमा अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा वार्ता गर्ने तथा सेफगाडर्स, एन्टी-डम्पिङ तथा काउण्टरभेलिङ सम्बन्धी व्यवस्था लगायतका कानूनको कडाईका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ ।
६.	विदेशी मुद्राको अपचलन हुन सक्ने	बैंकिङ प्रणाली मार्फत मात्र भुक्तानी गरिनेछ ।

५ अनुगमन र मूल्यांकन

अनुसूची १ मा उल्लिखित प्रत्येक निकायले कार्ययोजनामा रहेका निकायगत जिम्मेवारीहरूको वार्षिक तथा आवधिक परिमाणात्मक लक्ष्यहरू निर्धारण गरी नतिजा सूचकका आधारमा अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ । कार्यान्वयनको सम्बन्धमा केही कठिनाई भएमा सहजिकरण समितिमा पेश गर्नु पर्नेछ । जिम्मेवार निकायले चौमासिकरूपमा कार्यान्वयन प्रगति विवरण प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यलय र उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयमा पेश गर्नुपर्ने छ । यस कार्ययोजनाको कार्यान्वयन र यसको प्रभावको सन्दर्भमा ३ वर्षमा मध्यावधिक

मूल्याङ्कन गरिनेछ। मध्यावधिक मूल्याङ्कन समेतको आधारमा ५ वर्षमा रणनीति अद्यावधिक गरिने छ।

६ वित्तीय व्यवस्थापन

यस रणनीतिको कार्ययोजनामा रहेका कार्यहरूको सम्पादन प्रत्येक निकायले आफ्नो नियमित बजेटबाट गर्नु पर्नेछ। कार्ययोजना भित्रका कतिपय कामहरू नियमित बजेटबाट गर्न नसकिने भएमा वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेटमा समेत समावेश गरी अर्थ मन्त्रालयमा पेश गर्नु पर्नेछ। अर्थ मन्त्रालय र राष्ट्रिय योजना आयोगले यस कार्ययोजनामा समावेश भएका क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयनका लागि सम्बन्धित निकायबाट माग भई आए अनुसार बजेट विनियोजन गर्न प्राथमिकता दिनेछन्। साथै, सम्बन्धित निकायले वैदेशिक सहायता मार्फत समेत यस कार्ययोजनामा रहेका क्रियाकलापहरू कार्यान्वयन गर्न अर्थ मन्त्रालयको सहमतीमा स्रोत जुटाउन सक्नेछन्।

अनुसूची १ कार्यान्वयन कार्ययोजना

क्र. सं.	कार्यनीति	क्रियाकलाप	विद्यमान अवस्था	अपेक्षित उपलब्धी	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
रणनीति १: विद्युतीय व्यापारको प्रवर्द्धन र विकासका लागि कानुनी र संस्थागत संरचना निर्माण गर्ने।								
१.१	विद्युतीय व्यापारको नियमन, व्यवस्थापन, सहजीकरण तथा उपभोक्ता हित संरक्षण गर्नको लागि आवश्यक कानुनी व्यवस्था गरिनेछ।	१.१.१ कम्पनी ऐन र फर्म दर्ता सम्बन्धी कानुनमा विद्युतीय व्यापार गर्ने संस्था र यस्ता संस्थाहरुले सञ्चालनमा ल्याउने वेबसाइट तथा एप्लिकेशनहरुको दर्ता, अनुमती, नियमन, प्रदर्शन र वितरण गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था गर्ने।	<ul style="list-style-type: none"> ➤ विद्युतीय व्यापार सम्बन्धी दर्ता, अनुमती, सञ्चालन, नियमन, कर तथा भन्सार सम्बन्धी कानुनी व्यवस्था स्पष्ट र सरल नरहेको। ➤ विद्युतीय व्यापारमा उपभोक्ता हित संरक्षण सम्बन्धि विषय स्पष्ट नभएको 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ विद्युतीय व्यापारको लागि उपयुक्त कानूनी व्यवस्था भई विद्युतीय व्यापारको सहज संचालन भएको हुने। ➤ विद्युतीय व्यापारमा उपभोक्ताको हित संरक्षण भएको हुने। ➤ विद्युतीय व्यापार कार्यान्वयनको लागि आवश्यक संस्थाहरुको विकास 	वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग र कम्पनी रजिष्टारको कार्यालय	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय, उद्योग विभाग, भन्सार विभाग, आन्तरिक राजस्व विभाग र नेपाल राष्ट्र बैंक	१ वर्ष	
		१.१.२ विद्युतीय वेबसाइटमार्फत हुने विज्ञापन सम्बन्धी कार्यलाई कानूनी दायरामा ल्याउने।	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सबै किसिमको भुक्तानी विद्युतीय माध्यमबाट हुने नगरेको 	व्यापारमा उपभोक्ताको हित संरक्षण भएको हुने।	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	१ वर्ष	
		१.१.३ मालवस्तुहरु विक्री पछि फिर्ता (Refund & Return) सम्बन्धी व्यवस्था र वस्तुको गलत विवरण राखी विक्री गर्ने, गुणस्तरहिन सामान विक्री गर्ने, बढी मूल्य लिने, कतुल	<ul style="list-style-type: none"> ➤ डाटाको सुरक्षा, गोपनियता र साइबर अपराध नियन्त्रण सम्बन्धी व्यवस्था पर्याप्त 	व्यापार कार्यान्वयनको लागि आवश्यक संस्थाहरुको विकास	वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	१ वर्ष	

क्र. सं.	कार्यनीति	क्रियाकलाप	विद्यमान अवस्था	अपेक्षित उपलब्धी	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
		गरे अनुसार विक्री पछिको सेवा नदिने, समयमा सामान डेलिभरी नदिने जस्ता उपभोक्ता हित विपरितका कार्यहरु नियन्त्रण गर्ने गरी कानूनी व्यवस्था गर्ने ।	नभएको, विद्युतीय व्यापारको नियमन, व्यवस्थापन, सहजीकरण र उपभोक्ता हित संरक्षणको लागि	र सवलीकरण भएको हुने। ➤ राष्ट्रिय तथा अन्तरराष्ट्रिय विद्युतीय व्यापारमा भुक्तानी				
		१.१.४ कानूनले रोक लगाएका र मानव स्वास्थ्यलाई नकारात्मक असर पुर्याउने वस्तुहरु तथा तोकिएको मानक (Products Standardization) भन्दा कम गुणस्तरको वस्तुहरु प्रदर्शनी गर्न र बिक्री गर्न नपाइने व्यवस्था गर्ने ।	प्रभावकारी संस्थागत व्यवस्था नभएको ।	व्यवस्था सहज भएको हुने।	गुणस्तर तथा नापतौल विभाग र खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभाग	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	१ वर्ष	
		१.१.५ मालसामान विक्री गर्दा बिल विजक जारी गर्ने र विद्युतीय व्यापारको कर आधार र प्रक्रिया निर्धारण गर्ने विषय मूल्य अभिवृद्धि कर सम्बन्धी कानूनमा समावेश गर्ने।			आन्तरिक राजस्व विभाग	अर्थ मन्त्रालय	१ वर्ष	
		१.१.६ वस्तु तथा सेवा व्यापारको राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय विद्युतीय भुक्तानी व्यवस्था Settlement को लागि आवश्यक कानुनी र संस्थागत व्यवस्था मिलाउने।			नेपाल राष्ट्र बैंक	अर्थ मन्त्रालय	१ वर्ष	

क्र. सं.	कार्यनीति	क्रियाकलाप	विद्यमान अवस्था	अपेक्षित उपलब्धी	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
		१.१.७ विद्युतीय भुक्तानीका लागि अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड अनुरूप निर्देशिकाहरु जारी गर्ने।			नेपाल राष्ट्र बैंक	अर्थ मन्त्रालय	निरन्तर	
		१.१.८ उपभोक्ताको गोपनीयताको सुरक्षा सुनिश्चित गर्ने।			वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	१ वर्ष	
		१.१.९ विश्व हुलाक संघको मापदण्ड भित्रको मूल्यका सामान हुलाकवाट हुने निकाशी व्यापारमा गर्न सक्ने र भुक्तानी प्राप्ती प्रकृया सहज बनाउने।			हुलाक सेवा विभाग र नेपाल राष्ट्र बैंक	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	१ वर्ष	
१.२	विद्युतीय व्यापारको नियमन, व्यवस्थापन, सहजीकरण गरी उपभोक्ता हित संरक्षणको लागि आवश्यक संस्थागत संरचना निर्माण गरिनेछ।	१.२.१ फर्महरुको दर्ता, सञ्चालन, अनुमति र नियमन सम्बन्धी कार्य अनलाइन प्रणाली मार्फत गर्ने।			वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग र कम्पनी रजिष्टारको कार्यालय	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय र सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	१ वर्ष	
		१.२.२ वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता हित संरक्षण विभागको सुदृढीकरण गरी विद्युतीय व्यापारको			उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग	निरन्तर	

क्र. सं.	कार्यनीति	क्रियाकलाप	विद्यमान अवस्था	अपेक्षित उपलब्धी	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
		क्षेत्रलाई समेत यसको कार्यक्षेत्रमा समावेश गर्ने।						
		१.२.३ विद्युतीय व्यापारमा ढुवानी र मालवस्तु हस्तान्तरणको लागि हुलाक सेवाको सवलीकरण र सुदृढीकरण गर्ने।			हुलाक सेवा विभाग	संचार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	२ वर्ष र निरन्तर	
		१.२.४ विद्युतीय व्यापार व्यवसाय गर्ने फर्म तथा कम्पनीहरूलाई स्वचालित कर प्रणालीमा आवद्ध बनाउने।			अर्थ मन्त्रालय	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय र नेपाल राष्ट्र बैंक	१ वर्ष	
		१.२.५ राष्ट्रिय स्तरमा विद्युतीय व्यापार मार्फत हुने भुक्तानी सरल, सहज, भरपर्दो र किफायती बनाउने।			नेपाल राष्ट्र बैंक	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	१ वर्ष	
		१.२.६ निजी तवरबाट सञ्चालनमा रहेका कुरियर तथा मालवस्तु ढुवानी गर्ने संस्थाहरूको क्षमता विकास गर्ने।			हुलाक सेवा विभाग	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय र सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	निरन्तर	
		१.२.७ उपभोक्ताको गुनासो सुन्ने निकायको व्यवस्था गर्ने।			वाणिज्य, आपूर्ति तथा	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	६ महिना र निरन्तर	

क्र. सं.	कार्यनीति	क्रियाकलाप	विद्यमान अवस्था	अपेक्षित उपलब्धी	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
					उपभोक्ता संरक्षण विभाग			
		१.२.८ उपभोक्ता अदालत गठन गर्ने।			उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्री परिषदको कार्यालय र न्याय परिषद	६ महिना	
		१.२.९ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय, अर्थ मन्त्रालय, संचार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय र नेपाल राष्ट्र बैंकमा विद्युतीय व्यापार समन्वय गर्न सम्पर्क बिन्दु तोक्ने।			उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	अर्थ मन्त्रालय, संचार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय र नेपाल राष्ट्र बैंक	६ महिना	
रणनीति २:सूचना तथा संचार प्रविधि, डाटा सुरक्षा र यससंग सम्बन्धित पूर्वाधारहरू तथा दूरसंचार सेवाको विकास तथा सुदृढीकरण गर्ने।								
२.१	ऋयशक्तियोग्य (Affordable) ब्रोडव्याण्डमा सर्वसाधारणको पहुँच सुनिश्चित गरिनेछ।	२.१.१ दूर सञ्चार तथा इन्टरनेट सेवा प्रदायकहरूको क्षमता विकास, दायरा विस्तार र गुणस्तर सुधार गर्ने।	<ul style="list-style-type: none"> सबै नागरिकमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको पहुँच नभएको। 	<ul style="list-style-type: none"> विद्युतीय व्यापारको लागि पर्याप्त, सुरक्षित, विश्वसनीय र 	नेपाल दूरसञ्चार प्राधिकरण	संचार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	निरन्तर	
		२.१.२ दूर सञ्चार तथा इन्टरनेट सेवाको शुल्क न्यूनतम गर्ने।	<ul style="list-style-type: none"> सबै स्थानीय तहसम्म ब्रोडव्याण्ड इन्टरनेटको व्यवस्था हुन नसकेको। 	<ul style="list-style-type: none"> ऋयशक्तियुक्त (Affordable) सूचना तथा सञ्चार पूर्वाधारको विकास भएको हुने। 	नेपाल दूरसञ्चार प्राधिकरण	संचार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	निरन्तर	
		२.१.३ ब्रोडव्याण्ड इन्टरनेट सेवालाई ७५३ वटै स्थानीय तहको वडासम्म विस्तार गर्ने।	<ul style="list-style-type: none"> डाटा सेन्टर तथा क्लाउड सेवा भरपर्दो नभएको। 	<ul style="list-style-type: none"> सबै नागरिकहरू सूचना 	नेपाल दूर सञ्चार प्राधिकरण	संचार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय र स्थानीय तहहरू	२ वर्ष	

क्र. सं.	कार्यनीति	क्रियाकलाप	विद्यमान अवस्था	अपेक्षित उपलब्धी	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
		२.१.४ अन्तर्राष्ट्रिय व्याण्डविथ (International Bandwidth) लाई सस्तो र भरपर्दो बनाउने।	<ul style="list-style-type: none"> डिजिटल हस्ताक्षरको पर्याप्त मात्रामा प्रयोग हुन नसकेको। मोबाइल डाटा नेटवर्कको महशुल ऋयशक्तियोग्य (Affordable)नभएको। डाटा सुरक्षा सम्बन्धी स्पष्ट नीति, 	तथा सञ्चार प्रविधिमा अभ्यस्त भई सहरी तथा दूर्गम ग्रामिण भेग बीचको Digital Divide कम भएको हुने।	नेपाल दूर सञ्चार प्रधिकरण	संचार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	निरन्तर	
		२.१.५ हरेक वडाको निश्चित सार्वजनिक स्थानमा निशुल्क इन्टरनेट सेवा उपलब्ध गराउने।			नेपाल दूरसञ्चार प्राधिकरण	स्थानीय तहहरू	२ वर्ष	
२.२	सरकारी निकायहरूमा उच्च गतिको इन्टरनेट उपलब्ध गराइनेछ।	२.२.१ अप्टिकल फाइबर जडान भएका स्थानमा सरकारी निकायहरूले प्रयोग गर्ने गरी समर्पित (Dedicated) फाइबर अप्टिक्सको व्यवस्था गर्ने।		<ul style="list-style-type: none"> सूचना प्रविधि तथा सूचना प्रविधि प्रवर्द्धक सेवाहरूको उल्लेख्य विकास भई रोजगारी 	संचार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	सम्बन्धित सरकारी निकायहरू, नेपाल दूरसञ्चार प्राधिकरण	२ वर्ष	

क्र. सं.	कार्यनीति	क्रियाकलाप	विद्यमान अवस्था	अपेक्षित उपलब्धी	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
		२.२.२ फाइवर अप्टिक्स नभएका स्थानमा उच्च गतिको ब्रोडब्याण्ड सेवाको व्यवस्था गर्ने ।	पूर्वाधार तथा उपयुक्त संयन्त्रको अभाव रहेको । <ul style="list-style-type: none"> ➤ डाटा भण्डारण गर्दा संवेदनशील डाटालाई अनिवार्य रूपमा इन्क्रिप्ट गरी भण्डार गर्ने व्यवस्था नभएको । ➤ सूचना प्रविधिको प्रयोगमा व्यक्तिगत सूचनाको सुरक्षा सुनिश्चित हुन नसकेको । ➤ साइबर सुरक्षा सम्बन्धी पर्याप्त व्यवस्था हुन नसकेको । 	सृजना हुनुको साथै व्यापार घाटा न्यूनीकरणमा सहयोग पुगेको हुने । <ul style="list-style-type: none"> ➤ डाटा सेन्टर तथा डाटा सुरक्षित भएको हुने । ➤ नागरिकको व्यक्तिगत सूचनाहरुको गोपनीयता कायम भएको हुने ➤ सरकारी तथा निजी क्षेत्रका सूचनाहरु सुरक्षित भएको हुने । 	संचार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	सम्बन्धित सरकारी निकायहरु, नेपाल दूरसञ्चार प्रधिकरण र दूरसञ्चार सेवा प्रदायकहरु	२ वर्ष	
२.४	डाटा सुरक्षा तथा जोखिम न्यूनीकरण गरिनेछ ।	२.४.१ राष्ट्रिय सूचना प्रविधि, आकस्मिक सहायता समूह तथा अनुगमन केन्द्रको स्थापना गरी सूचना प्रविधि सुरक्षणका सम्भावित सबै उपायहरु अवलम्बन गर्ने ।			सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	सूचना प्रविधि विभाग र राष्ट्रिय सूचना प्रविधि केन्द्र	निरन्तर	
		२.४.२ विद्युतीय हस्ताक्षर तथा SSL (Secured Socket Layer) को अनिवार्य रूपमा प्रयोग गर्ने ।			प्रमाणीकरण नियन्त्रकको कार्यालय	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	६ महिना	

क्र. सं.	कार्यनीति	क्रियाकलाप	विद्यमान अवस्था	अपेक्षित उपलब्धी	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
		२.४.३ डाटा सुरक्षासँग सम्बन्धित जनशक्तिको लागि उपयुक्त प्रणालीगत परिचालन प्रक्रिया (Systematic Operating Procedure-SOP) बनाई लागू गर्ने।			सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, सम्बन्धित सरकारी निकायहरू र राष्ट्रिय सूचना प्रविधि केन्द्र	१ वर्ष र निरन्तर	
		२.४.४ सम्बन्धित कर्मचारीलाई मात्र डाटामा पहुँच दिने र डाटामा पहुँच भएको कुनै कर्मचारी संस्था छाड्ने वित्तिकै उसको पहुँच हटाउने गरी व्यवस्था मिलाउने।			सूचना प्रविधि विभाग	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय र सम्बन्धित सरकारी निकायहरू र निजि क्षेत्र	निरन्तर	
		२.४.५ तेस्रो पक्षलाई डाटामा पहुँच दिनु पर्दा तेस्रो पक्षसंग गरिने सेवा सम्झौतामा तेस्रो पक्षलाई जिम्मेवार बनाई डाटाको सुरक्षा सुनिश्चित गर्ने गरी पहुँच उपलब्ध गराउने।			सूचना प्रविधि विभाग	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय र सम्बन्धित सरकारी निकायहरू र निजि क्षेत्र	निरन्तर	

क्र. सं.	कार्यनीति	क्रियाकलाप	विद्यमान अवस्था	अपेक्षित उपलब्धी	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
		२.४.६ विद्युतीय कारोवार हुँदा प्रयोग हुने Web Service तथा Web Service बाट आदान प्रदान हुने सूचनाको सुरक्षणको मानक (Standerdization) तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।			सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	अर्थ मन्त्रालय, उद्योग वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय र नेपाल राष्ट्र बैंक	१ वर्ष	
		२.४.७ उच्च गुणस्तरका मापदण्ड पुरा गरेका तथा परिक्षण गरेर मात्र प्रयोग गर्नुपर्ने उपकरण तथा सफ्टवेयरहरुको हकमा परिक्षण गरिएको सफ्टवेयर र हार्डवेयरको मात्र प्रयोग गर्ने ।			सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	निजी क्षेत्र	निरन्तर	
		२.४.८ बार्षिक रूपमा सूचना प्रविधि विभाग वा तेस्रो पक्ष मार्फत सूचना प्रविधि परिक्षण (System audit and Drill) गरी सुरक्षा अवस्था अध्यावधिक गर्ने ।			सूचना प्रविधि विभाग	सरोकारवाला निकायहरु	निरन्तर	
		२.४.९ निजी क्षेत्रलाई डाटा सेन्टर स्थापना र सञ्चालन गर्न प्रोत्साहित गर्ने ।			सूचना प्रविधि विभाग	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय र निजी क्षेत्र	निरन्तर	
रणनीति ३: व्यापार लजिष्टिक्स तथा व्यापार सहजीकरण व्यवस्थाको सुदृढिकरण तथा विकास गर्ने ।								

क्र. सं.	कार्यनीति	क्रियाकलाप	विद्यमान अवस्था	अपेक्षित उपलब्धी	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
३.१	भन्सार विन्दुहरुमा उपयुक्त पूर्वाधारहरुको विकास तथा भन्सार जाँचपास प्रक्रियालाई पुर्ण रुपमा स्वचालित प्रणालीमा आधारित बनाइनेछ।	३.१.१ Nepal National Single Window को विकास गरी प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयनमा ल्याउने।	<ul style="list-style-type: none"> ➤ व्यापारको लागत र समय बढि लाग्ने गरेको। ➤ व्यापार सम्बन्धी सम्पूर्ण क्रियाकलापहरु स्वचालित प्रणालीमा आधारित नभएको। ➤ व्यापारका प्रत्येक क्रियाकलापहरुमा संलग्न सहजीकरण तथा नियमन गर्ने निकायहरुमा कागजात छुट्टै बुझाउनुपर्ने तथा प्रत्यक्ष रुपमा उपस्थित हुनुपर्ने व्यवस्था रहेको। ➤ व्यापार व्यवसायको नियमन सम्बन्धी व्यवस्था पारदर्शी नहुनाका साथै प्रकृयाहरु झन्झटिला भएका। 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ हाल सीमामा लाग्दै आएको व्यापारको समय र लागतमा कमि आएको हुने। ➤ व्यापार सम्बन्धी नियम र प्रकृया पारदर्शी र अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको भएको हुने। ➤ पारवहन सम्बन्धी व्यवस्था र सेवा अनुमान योग्य र भरपर्दो भएको हुने। ➤ भवन नम्बर प्रणाली र मार्ग नामाकरण भई माल बस्तुको ढुवानी र हस्तान्तरण सहज भएको हुने। 	भन्सार विभाग	अर्थ मन्त्रालय र उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	२ वर्ष	
		३.१.२ भन्सार कानून र अभ्यासमा नेपाल पक्ष भएका अन्तर्राष्ट्रिय सन्धी, सम्झौता तथा सहमती समावेश गर्ने।	स्वचालित प्रणालीमा आधारित नभएको।	व्यापार सम्बन्धी नियम र प्रकृया पारदर्शी र अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको भएको हुने।	भन्सार विभाग	अर्थ मन्त्रालय र उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	२ वर्ष	
		३.१.३ सेवाग्राहीले पेश गर्नुपर्ने कागजातहरु स्वचालित प्रणालीको माध्यमबाट पेश गर्न सक्ने व्यवस्था मिलाउने।	उपस्थित हुनुपर्ने व्यवस्था रहेको।	पारवहन सम्बन्धी व्यवस्था र सेवा अनुमान योग्य र भरपर्दो भएको हुने।	भन्सार विभाग	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय र कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय	३ वर्ष	
		३.१.४ व्यापार सम्बन्धी नियम, प्रकृया, लाग्ने समय, लाग्ने महशुल र सम्पर्क राख्नुपर्ने निकाय लगायतका सूचनाहरु सबैको पहुँच हुने गरी Web site मा प्रकाशित गर्ने।	व्यवसायको नियमन सम्बन्धी व्यवस्था पारदर्शी नहुनाका साथै प्रकृयाहरु झन्झटिला भएका।	हस्तान्तरण सहज भएको हुने।	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	भन्सार विभाग, व्यापार तथा निकासी प्रवर्द्धन केन्द्र र निजी क्षेत्र	६ महिना	

क्र. सं.	कार्यनीति	क्रियाकलाप	विद्यमान अवस्था	अपेक्षित उपलब्धी	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
		३.१.५ सिमामा कार्य गर्ने सबै निकायहरूलाई Border Management को अवधारणा अनुरूप समन्वयात्मक रूपमा कार्यसम्पादन गर्ने गरी परिचालन गर्ने।	<ul style="list-style-type: none"> ➤ भन्सार विन्दुमा व्यवस्थित पूर्वाधार प्रयास मात्रामा विकास नभएको। ➤ पारवहन व्यवस्था सहज र भरपर्दो नभएको। 		उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	भन्सार विभाग	१ वर्ष र निरन्तर	
३.२	माल बस्तुको ढुवानी तथा हस्तान्तरणलाई छिटो र भरपर्दो बनाइनेछ।	३.२.१ Electronic Cargo Tracking System -ECTS लगायतका माध्यमबाट तोकिएको समयमा कार्गो गन्तव्यमा पुग्ने व्यवस्था मिलाउने।	उपयुक्त भवन नम्बरिङ प्रणाली तथा सडकको नामाकरण नभएकाले बस्तु ढुवानी तथा हस्तान्तरणमा समस्या भएको		उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	भन्सार विभाग	२ वर्ष	
		३.२.२ फ्रेट फर्वाडर्स, भन्सार एजेन्ट र ढुवानी व्यवसायीबाट प्रदान हुने सेवा गुणस्तरीय र विश्वासनीय बनाउने।			उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	भन्सार विभाग, सरोकारवाला निकायहरू र निजी क्षेत्र	१ वर्ष र निरन्तर	
		३.२.३ मुलुकभरि नै उपयुक्त भवन नम्बर प्रणाली, पोष्टल कोड तथा सडकको नामाकरण बैज्ञानिक र व्यवस्थित गर्ने।			हुलाक सेवा विभाग र स्थानीय तहहरू	संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय र सहरी विकास मन्त्रालय	३ वर्ष र निरन्तर	

क्र. सं.	कार्यनीति	क्रियाकलाप	विद्यमान अवस्था	अपेक्षित उपलब्धी	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
		३.२.४ हुलाक सेवा तथा निजी कुरियर सेवालाई आधुनिक, प्रविधियुक्त, स्वचालित र भरपर्दो बनाउने।			हुलाक सेवा विभाग	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय, उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय र निजी कुरियर सेवा प्रदायक संस्थाहरू		
		३.२.५ सेवाग्राहीले पेश गर्नुपर्ने कागजातहरू स्वचालित प्रणालीको माध्यमबाट पेश गर्न सक्ने व्यवस्था मिलाउने।			भन्सार विभाग	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय र कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय	३ वर्ष	
		३.२.६ व्यापार सम्बन्धी नियम, प्रकृया, लाग्ने समय, लाग्ने महसुल र सम्पर्क राख्नुपर्ने निकाय लगायतका सूचनाहरू सबैको पहुँच हुने गरी Web site मा प्रकाशित गर्ने।			उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	भन्सार विभाग, व्यापार तथा निकासी प्रवर्द्धन केन्द्र र निजी क्षेत्र	६ महिना	

क्र. सं.	कार्यनीति	क्रियाकलाप	विद्यमान अवस्था	अपेक्षित उपलब्धी	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
रणनीति ४: वित्तीय पहुँच तथा विद्युतीय भुक्तानी प्रणाली सुदृढ र विश्वसनीय बनाउने।								
४.१	सबै नागरिकहरूमा वित्तीय पहुँच सुनिश्चित गरिनेछ।	४.१.१ सबै स्थानिय तह, शहरी ईलाका तथा शहरोन्मुख ग्रामिण इलाकामा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको शाखाहरू स्थापना गर्ने वा शाखारहित बैङ्किंग सुविधा पुर्याउने।	<ul style="list-style-type: none"> सर्वसाधारण एवं सरोकारवालाहरूमा वित्तीय साक्षरता र वित्तीय पहुँच कम भएको। विद्युतीय भुक्तानीका लागि राष्ट्रिय भुक्तानी स्विच/द्वार (National Payment Switch/Gateway) लगायतका पूर्वाधारहरू नभएको। 	<ul style="list-style-type: none"> हरेक परिवारको कम्तिमा एक बैंक खाता भई वित्तीय पहुँच बढेको हुने। सबै प्रकारका भुक्तानी विद्युतीय माध्यमबाट भएको हुने। विद्युतीय भुक्तानी प्रणालीका लागि सबै प्रकारको पूर्वाधार विकास र उपयोग भएको हुने। कागजी मुद्राको कारोवारमा कमी आई आर्थिक कारोवार पारदर्शी भएको हुने। 	नेपाल राष्ट्र बैंक	वाणिज्य बैंक र स्थानीय तहहरू	निरन्तर	
		४.१.२ एक परिवार कम्तिमा एक खाताको अभियानलाई लागु गर्ने।	भुक्तानी स्विच/द्वार (National Payment Switch/Gateway) लगायतका पूर्वाधारहरू नभएको।	नेपाल राष्ट्र बैंक	अर्थ मन्त्रालय, वाणिज्य बैंकहरू र स्थानीय तहहरू	निरन्तर		
४.२	सहज, सरल, भरपर्दो र किफायती विद्युतीय भुक्तानी प्रणालीको व्यवस्था गरिनेछ।	४.२.१ विद्युतीय भुक्तानी प्रणालीको लागि राष्ट्रिय भुक्तानी स्विच/द्वार (National Payment Switch/Gateway)को स्थापना र सञ्चालन गर्ने।	<ul style="list-style-type: none"> भुक्तानीको लागत महङ्गो भएको। सबै किसिमको भुक्तानी विद्युतीय माध्यमबाट गर्न सक्ने व्यवस्था नरहेको। 	भुक्तानी प्रणालीका लागि सबै प्रकारको पूर्वाधार विकास र उपयोग भएको हुने।	नेपाल राष्ट्र बैंक	राष्ट्रिय सूचना प्रविधि केन्द्र	१ वर्ष	
		४.२.२ विद्युतीय भुक्तानी प्रणाली सञ्चालक (Payment System Operator) र भुक्तानी सेवा प्रदायक (Payment Service Provider) को स्थापना र सञ्चालनलाई प्रोत्साहन	<ul style="list-style-type: none"> विद्युतीय भुक्तानी प्रति आम जनताको विश्वास न्यून भएको। 	नेपाल राष्ट्र बैंक	निजी क्षेत्र	६ महिना र निरन्तर		

क्र. सं.	कार्यनीति	क्रियाकलाप	विद्यमान अवस्था	अपेक्षित उपलब्धी	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
		गरी नियमन, ओभरसाईट र निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण गर्ने ।		<p>➤ सबैमा विद्युतीय भुक्तानी प्रति सचेतना अभिवृद्धि भएको हुने ।</p>				
		४.२.३ सरल, सहज, कम समय र लागत प्रभावी बनाई कारोवार सञ्चालन गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई विदेशी विनिमयको कारोवार समेत गर्न सक्ने गरी Cobrand Card निश्कासन गर्ने व्यवस्था गर्ने ।			नेपाल राष्ट्र बैंक	नेपाल बैंकर्स एसोसिएशन	१ वर्ष	
		४.२.४ स्थापना र सञ्चालनमा रहेका स्वीच/द्वारहरूको अन्तरआवद्धता (Interoperability) गरी भुक्तानी कारोवार गर्ने वातावरणको विकास गरी कारोवार लागत कम गर्ने ।			नेपाल राष्ट्र बैंक	नेपाल बैंकर्स एसोसिएशन	१ वर्ष	
		४.२.५ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू र दूरसञ्चार सेवा प्रदायक संस्थाहरूबच सहकार्य गरी विद्युतीय भुक्तानी कार्यलाई भरपर्दो र विश्वसनिय बनाउने कार्यलाई प्राथमिकता दिने ।			नेपाल राष्ट्र बैंक र नेपाल दूरसंचार प्राधिकरण	नेपाल बैंकर्स एसोसिएशन	१ वर्ष	

क्र. सं.	कार्यनीति	क्रियाकलाप	विद्यमान अवस्था	अपेक्षित उपलब्धी	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
		४.२.६ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू, भुक्तानी प्रणाली सञ्चालक र भुक्तानी सेवा प्रदायक संस्थाहरू मार्फत आधुनिक विद्युतीय भुक्तानीका उपकरणहरू जस्तै Automated Teller Machine (ATM), Card system service, Mobile Banking, Branchless Banking, Internet Banking, PoS Machine, Wallet, QR Code / NFC कार्ड जस्ता आधुनिक भुक्तानीका उपकरणहरूको प्रयोगलाई प्रोत्साहन गर्ने ।			नेपाल राष्ट्र बैंक	नेपाल दूरसंचार प्राधिकरण र नेपाल बैंकर्स एसोसिएशन	१ वर्ष	
		४.२.७ घरायसी भुक्तानी कार्ड जारी गर्न र सञ्चालनमा ल्याउन निर्देशनात्मक कार्य गर्ने ।			नेपाल राष्ट्र बैंक	नेपाल बैंकर्स एसोसिएशन	१ वर्ष	
		४.२.८ सबै किसिमको राजश्वको भुक्तानी विद्युतीय माध्यमबाट पनि गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।			महालेखा नियन्त्रकको कार्यालय र नेपाल राष्ट्र बैंक	अर्थ मन्त्रालय	१ वर्ष	
		४.२.९ निश्चित किसिमको बस्तु तथा सेवाको भुक्तानी विद्युतीय माध्यमबाट मात्र गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।			उद्योग, वाणिज्य तथा	नेपाल राष्ट्र बैंक	१ वर्ष	

क्र. सं.	कार्यनीति	क्रियाकलाप	विद्यमान अवस्था	अपेक्षित उपलब्धी	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
					आपूर्ति मन्त्रालय			
४.३	अन्तर्राष्ट्रिय विद्युतीय भुक्तानीलाई सहज, किफायती र भरपर्दो बनाइनेछ ।	४.३.१ अन्तर्राष्ट्रिय कारोवारलाई व्यवस्थित गर्न बैंक तथा रकम स्थानान्तरण संस्था (Corresponding Banks and Money transfer organization) , अन्तर्राष्ट्रिय भुक्तानी सञ्जाल (international payment network), स्वचालित क्लियरिङ्ग गृह (Automated Clearing Houses) र राष्ट्रिय सेटलमेन्ट प्रणालीको क्षेत्रिय सञ्जाल (Regional network of national settlement system) को व्यवस्था मिलाउने ।			नेपाल राष्ट्र बैंक	अर्थ मन्त्रालय	१ वर्ष	
		४.३.२ नेपालमा अन्तर्राष्ट्रिय भुक्तानीको कारोवारलाई नेपालकै संस्थाहरू मार्फत गर्न सक्ने व्यवस्था मिलाई विदेशी विनिमयमा हुने खर्च कम गर्ने वातावरण बनाउने ।			नेपाल राष्ट्र बैंक	अर्थ मन्त्रालय	१ वर्ष	
		४.३.३ Society for Worldwide Interbank Financial Telicomication –SWIFT र यस्तै प्रविधि मार्फत हुने कारोवारमा वृद्धि			नेपाल राष्ट्र बैंक	अर्थ मन्त्रालय र संचार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	१ वर्ष	

क्र. सं.	कार्यनीति	क्रियाकलाप	विद्यमान अवस्था	अपेक्षित उपलब्धी	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
		गरी भुक्तानी प्रकृत्यालाई सहजीकरण गर्ने।						
४.४	सर्वसाधारण नागरिक, लघु तथा साना उद्यमी एवं सरोकारवालाहरुमा वित्तीय साक्षरता अभिवृद्धि गरिनेछ।	४.४.१ सर्वसाधारण नागरिकमा बैकिङ्ग तथा वित्तीय कारोवारका बारेमा सचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने र बैंक खाता खोल्न प्रोत्साहन गर्ने।			नेपाल राष्ट्र बैंक	नेपाल बैंकर्स एसोसिएशन	निरन्तर	
		४.४.२ लघु, साना तथा मझौला उद्योग एवं आम समुदायमा विद्युतीय भुक्तानी सम्बन्धी साक्षरता कार्यक्रम सञ्चालन गरी सो सम्बन्धी ज्ञान अभिवृद्धि गराई विश्वासको वातावरण कायम गर्ने।			नेपाल राष्ट्र बैंक	स्थानिय तहहरु	निरन्तर	
		४.४.३ डिजिटल माध्यमबाट भुक्तानी गरेमा व्यापारिक छुटको व्यवस्था मिलाउने।			उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	अर्थ मन्त्रालय र नेपाल राष्ट्र बैंक	१ वर्ष	
रणनीति ५: सार्वजनिक सचेतना अभिवृद्धि, सीप एवं क्षमता विकास र निजी क्षेत्रको प्रवर्द्धन गर्ने।								

क्र. सं.	कार्यनीति	क्रियाकलाप	विद्यमान अवस्था	अपेक्षित उपलब्धी	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
५.१	विद्युतीय व्यापारका बारेमा सार्वजनिक सचेतना अभिवृद्धि गरिनेछ।	५.१.१ विद्युतीय व्यापारको प्रमुख प्रावधान, प्रकृया र सावधानी उपायको छोटकरी जानकारी पुस्तिका तयार गरी सहज रूपमा उपलब्ध र वितरण गर्ने।	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सरकारी क्षेत्र, नीजि क्षेत्र र आम नागरिकमा Digital साक्षरता कम भएको। ➤ विद्युतीय कारोवार सम्बन्धी ज्ञान र शीपको कमी भएको। ➤ विद्युतीय कारोवारको माध्यमबाट व्यापार व्यवसाय र मूल्य अभिवृद्धि श्रृंखलामा आवद्ध हुन सकिने बिषयको जानकारी नभएको ➤ अधिकांश सरकारी निकायबाट प्रदान हुने सेवा सूचना प्रविधिमा आधारित नभएको। ➤ विश्वविद्यालयको पढाइ र बजारको माग 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सर्वसाधारण माझ विद्युतीय कारोवार सम्बन्धमा ज्ञान र सीप बढेको हुने। ➤ नागरिक र सम्बन्धित निकायहरुको क्षमता विकास भई विद्युतीय कारोवार सहज र सुलभ भएको हुने ➤ विद्युतीय माध्यमबाट कारोवार गर्नका लागि आम नागरिक उत्साहित भएको हुने। ➤ साना, घरेलु तथा मझौला उद्योगहरुले विद्युतीय व्यापार प्रणाली मार्फत अन्तर्राष्ट्रिय 	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	व्यापार तथा निकासी प्रवर्द्धन केन्द्र	छ महिना	
		५.१.२ विभिन्न माध्यमबाट विद्युतीय व्यापार तथा विद्युतीय भुक्तानी सम्बन्धी चेतनामूलक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरी आम नागरिकलाई विद्युतीय व्यापारमा अभिप्रेरित गर्ने।	<ul style="list-style-type: none"> ➤ विद्युतीय कारोवारको माध्यमबाट व्यापार व्यवसाय र मूल्य अभिवृद्धि श्रृंखलामा आवद्ध हुन सकिने बिषयको जानकारी नभएको ➤ अधिकांश सरकारी निकायबाट प्रदान हुने सेवा सूचना प्रविधिमा आधारित नभएको। ➤ विश्वविद्यालयको पढाइ र बजारको माग 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ नागरिक र सम्बन्धित निकायहरुको क्षमता विकास भई विद्युतीय कारोवार सहज र सुलभ भएको हुने ➤ विद्युतीय माध्यमबाट कारोवार गर्नका लागि आम नागरिक उत्साहित भएको हुने। ➤ साना, घरेलु तथा मझौला उद्योगहरुले विद्युतीय व्यापार प्रणाली मार्फत अन्तर्राष्ट्रिय 	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	संचार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय, अर्थ मन्त्रालय, नेपाल राष्ट्र बैंक र निजी क्षेत्रहरु	निरन्तर	
		५.१.३ विद्युतीय व्यापारको सञ्चालन गर्ने कम्पनी तथा फर्महरुलाई सूचना तथा व्यक्तिगत सुरक्षाका बारेमा जानकारी तथा सचेतीकरण गराउने।	<ul style="list-style-type: none"> ➤ विद्युतीय कारोवारको माध्यमबाट व्यापार व्यवसाय र मूल्य अभिवृद्धि श्रृंखलामा आवद्ध हुन सकिने बिषयको जानकारी नभएको ➤ अधिकांश सरकारी निकायबाट प्रदान हुने सेवा सूचना प्रविधिमा आधारित नभएको। ➤ विश्वविद्यालयको पढाइ र बजारको माग 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ नागरिक र सम्बन्धित निकायहरुको क्षमता विकास भई विद्युतीय कारोवार सहज र सुलभ भएको हुने ➤ विद्युतीय माध्यमबाट कारोवार गर्नका लागि आम नागरिक उत्साहित भएको हुने। ➤ साना, घरेलु तथा मझौला उद्योगहरुले विद्युतीय व्यापार प्रणाली मार्फत अन्तर्राष्ट्रिय 	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	संचार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय र निजी क्षेत्रहरु	निरन्तर	
५.२	विद्युतीय व्यापार सम्बन्धी सीप एवं क्षमता विकासका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।	५.२.१ विद्युतीय व्यापार सम्बन्धमा सरोकारवाला, सरकारी निकाय र निजी क्षेत्रका अधिकारीहरुको क्षमता विकासका लागि तालिम र अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गर्ने।	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सरकारी क्षेत्र, नीजि क्षेत्र र आम नागरिकमा Digital साक्षरता कम भएको। ➤ विद्युतीय कारोवार सम्बन्धी ज्ञान र शीपको कमी भएको। ➤ विद्युतीय कारोवारको माध्यमबाट व्यापार व्यवसाय र मूल्य अभिवृद्धि श्रृंखलामा आवद्ध हुन सकिने बिषयको जानकारी नभएको ➤ अधिकांश सरकारी निकायबाट प्रदान हुने सेवा सूचना प्रविधिमा आधारित नभएको। ➤ विश्वविद्यालयको पढाइ र बजारको माग 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सर्वसाधारण माझ विद्युतीय कारोवार सम्बन्धमा ज्ञान र सीप बढेको हुने। ➤ नागरिक र सम्बन्धित निकायहरुको क्षमता विकास भई विद्युतीय कारोवार सहज र सुलभ भएको हुने ➤ विद्युतीय माध्यमबाट कारोवार गर्नका लागि आम नागरिक उत्साहित भएको हुने। ➤ साना, घरेलु तथा मझौला उद्योगहरुले विद्युतीय व्यापार प्रणाली मार्फत अन्तर्राष्ट्रिय 	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	संचार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय, नेपाल राष्ट्र बैंक र निजी क्षेत्रहरु	निरन्तर	

क्र. सं.	कार्यनीति	क्रियाकलाप	विद्यमान अवस्था	अपेक्षित उपलब्धी	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
		५.२.२ विद्युतीय व्यापार, वित्तीय पहुँच र विद्युतीय भुक्तानीका प्रकृया, समस्या तथा जोखिम, सहजिकरण र समन्वयका बारेमा बैकिङ्ग क्षेत्रका कर्मचारीहरूलाई अभिमूखिकरण र क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।	बीच तादात्म्यता नभएको । <ul style="list-style-type: none"> ➤ विद्युतीय व्यापारको लागि पर्याप्त उद्यमशिलताको अभाव रहेको । ➤ सरकारी क्षेत्र र निजी क्षेत्र बिच प्रणालीगत सहकार्यको कमि रहेको । ➤ विद्युतीय व्यापारका लागि निजी क्षेत्रलाई आवश्यक पर्ने पर्याप्त तथ्यांकको अभाव रहेको । 	बजारमा आफ्नो पहुँच बढाएको हुने । <ul style="list-style-type: none"> ➤ विद्युतीय व्यापारबाट स्वदेशी उत्पादनको विक्री बढाउन सहयोग पुगेको हुने । ➤ राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा नेपालको विद्युतीय व्यापारको अनुपात कम्तिमा दुई गुणाले बढेको हुने । 	नेपाल राष्ट्र बैंक	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय र नेपाल बैंकर्स एसोसिएशन	निरन्तर	
		५.२.३ विश्वविद्यालयसँगको सहकार्यमा प्रत्येक प्रदेशमा विद्युतीय व्यापार सम्बन्धी सीप तथा क्षमता विकास र अनुसन्धानका कार्यक्रम संचालन गर्ने ।			प्रदेश मुख्यमन्त्रीको कार्यालय	संचार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय, शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय र उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	२ वर्ष	
		५.२.४ विश्वविद्यालयको पढाइ र बजारको माग बिच तादात्म्यता कायम गर्न उद्योग, व्यवसाय र विश्वविद्यालयहरूबीच सहकार्य गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।			उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय र शिक्षा, विज्ञान	निजी क्षेत्र	१ वर्ष	

क्र. सं.	कार्यनीति	क्रियाकलाप	विद्यमान अवस्था	अपेक्षित उपलब्धी	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
					तथा प्रविधि मन्त्रालय			
		५.२.५ लघु, साना तथा मझौला उद्योगहरूलाई विद्युतीय व्यापारको उपयोगका तौर तरिका, यसका प्रावधान र यसको प्रयोग मार्फत विश्व बजारमा सहजै आबद्ध भई आफ्नो उत्पादन निर्यात गर्न सकिने विषयमा सचेतना र क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू सञ्चालनमा ल्याउने।			उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	स्थानिय तहहरू र निजी क्षेत्र	निरन्तर	
		५.२.६ निजीक्षेत्र र गैरसरकारी संस्थाको सहयोगमा डिजिटल साक्षरता बढाउने।			सूचना प्रविधि विभाग	संचार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय, निजी क्षेत्र र गैरसरकारी क्षेत्र	निरन्तर	
		५.२.७ विद्यालय, खुल्ला विद्यालय र व्यावसायिक शिक्षामा सूचना प्रविधि र विद्युतीय व्यापार सम्बन्धी विषय समावेश गर्ने।			शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	१ वर्ष र निरन्तर	
		५.२.८ विद्युतीय व्यापारको उपयोग र यसको राष्ट्रिय एवं अन्तर्राष्ट्रिय प्रावधानका वारेमा कानून व्यवसायी			उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति	कानून, न्याय तथा संसदीय	निरन्तर	

क्र. सं.	कार्यनीति	क्रियाकलाप	विद्यमान अवस्था	अपेक्षित उपलब्धी	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
		र सरोकारवालाहरुलाई अभिमूखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने।			मन्त्रालय र संचार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	मामिला मन्त्रालय		
		५.२.९ सरकारी अधिकारीहरुलाई विद्युतीय व्यापार मार्फत सेवा प्रवाह र सहजीकरण गर्ने विषयमा अभिमूखीकरण र क्षमता विकासका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने।			सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय र संचार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	निरन्तर	
५.३	विद्युतीय व्यापारको विकासका लागि निजी क्षेत्रको प्रवर्द्धन एवं विकास गरिनेछ।	५.३.१ ठूला सफ्टवेयर कम्पनीहरुको स्थापनालाई प्रोत्साहन गरी सफ्टवेयर (Software)लाई निकासीमुलक उद्योगको रूपमा विकसित गर्ने।			उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	संचार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय र लगानी बोर्डको कार्यलय	२ वर्ष	
		५.३.२ निजी क्षेत्रलाई आकर्षित गर्ने गरी विद्युतीय व्यापार सम्बन्धी प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने।			उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	संचार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय, अर्थ मन्त्रालय र नेपाल राष्ट्र बैंक	निरन्तर	
		५.३.३ नेपालका विद्युतीय व्यापार सम्बन्धी साईटहरुमा नेपाली सामग्री विक्री गर्न उत्पादक र साईटबीच			उद्योग, वाणिज्य तथा	व्यापार तथा निकासी प्रवर्द्धन	निरन्तर	

क्र. सं.	कार्यनीति	क्रियाकलाप	विद्यमान अवस्था	अपेक्षित उपलब्धी	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
		समन्वय गराउन नियमित रूपमा क्रेता ग्राहक सम्मेलन गराउने।			आपूर्ति मन्त्रालय	केन्द्र, निजी क्षेत्र		
		५.३.४ विद्युतीय माध्यमबाट निर्यात व्यापार प्रवर्द्धनका कार्यक्रमहरू संचालन गरी निर्यातमुलक उद्योगहरूलाई अन्तर्राष्ट्रिय बजार पहुँच सुनिश्चित गर्ने।			उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	व्यापार तथा निकासी प्रवर्द्धन केन्द्र	१ वर्ष	
		५.३.५ विद्युतीय व्यापारका वारेमा सार्वजनिक वहस र छलफल कार्यक्रम तथा सार्वजनिक निजी संवाद नियमित रूपमा सञ्चालन गर्ने।			उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	निजी क्षेत्र,	निरन्तर	
		५.३.६ विद्युतीय व्यापारमार्फत निर्यात गर्ने प्रमुख निर्यातकर्ताहरूलाई सम्मान गर्ने।			उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति	निजी क्षेत्र	निरन्तर	
रणनीति ६: विद्युतीय व्यापारमार्फत बस्तु तथा सेवाको अग्र र पृष्ठ सम्बन्ध (Forward and Backward linkage) विकास र विस्तार हुने गरी नेपाली बस्तु तथा सेवा उत्पादनलाई विश्वव्यापी मूल्य श्रृंखलामा आवद्ध गर्ने।								
६.१	विद्युतीय व्यापारमार्फत नेपाली उत्पादनको पृष्ठ सम्बन्ध सुदृढ बनाई नेपाली कच्चा पदार्थको मूल्य अभिवृद्धि गरिनेछ।	६.१.१ विद्युतीय माध्यमबाट सहज कर्जा तथा आपसी सापटीको व्यवस्था लागु गर्ने ६.१.२ प्रत्येक वडामा ढुवानी केन्द्र (Fulfillment center र Delivery Hub) को स्थापना गर्ने	➤ नेपाली सामाग्रीलाई विद्युतीय माध्यमबाट विक्री गर्न अग्र र पृष्ठ सम्बन्ध (Backward, Forward Linkage) नभएको।	➤ नेपाली तयारी बस्तुमा नेपाली कच्चा पदार्थको प्रयोगमा उल्लेख्य रूपमा बृद्धि भएको हुने।	नेपाल राष्ट्र बैंक	अर्थ मन्त्रालय र निजी क्षेत्र	२ वर्ष	
					स्थानिय तहहरू	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति	१ वर्ष	

क्र. सं.	कार्यनीति	क्रियाकलाप	विद्यमान अवस्था	अपेक्षित उपलब्धी	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
			<ul style="list-style-type: none"> ➤ नेपाली उद्योगहरू विदेशी कच्चा पदार्थमा निर्भर रहेका । ➤ नेपाली उत्पादनको विश्वव्यापी मूल्य श्रृंखलामा आबद्धता हुन नसकेको । ➤ नेपाली बस्तु तथा सेवाको विदेशी बजारमा पहुँच कमजोर रहेको । 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ मझौला, साना तथा घरेलु उद्योगद्वारा उत्पादित बस्तुले विद्युतीय माध्यम मार्फत उचित बजार पाएको हुने । ➤ प्रत्येक वडामा डेलिभरी हब र फुलफिलमेन्ट केन्द्रको स्थापना भई लघु, साना तथा मझौला उद्यम ले सहज रूपमा विद्युतीय व्यापारको सञ्चालन गरेका हुने । ➤ गन्तव्य मुलुकका ठूला विद्युतीय बजारसंग लघु, साना तथा मझौला उद्यमको समन्वय भई निर्यातमा उल्लेख्य बृद्धि भएको हुने । 		मन्त्रालय र निजी क्षेत्र		
		<p>६.१.३ मझौला, साना तथा घरेलु उद्योगलाई ठूला विद्युतीय बजार तथा ढुवानी कम्पनीसँग समन्वय गराउन विद्युतीय व्यापार भेला (MSMEs E-Commerce summit) गर्ने</p> <p>६.१.४ लघु, साना तथा मझौला उद्यमहरूलाई विद्युतीय व्यापारका लागि तयार गर्न निजी क्षेत्रसँग सहकार्य गर्ने</p>			उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	व्यापार तथा निकासी प्रवर्द्धन केन्द्र	निरन्तर	
					उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	संचार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय, व्यापार तथा निकासी प्रवर्द्धन केन्द्र र निजी क्षेत्र	निरन्तर	
६.२	विद्युतीय व्यापार मार्फत नेपाली उत्पादनको अग्र सम्बन्ध सुदृढ बनाई निर्यात प्रवर्द्धन र विश्वव्यापी मूल्य श्रृंखलामा आबद्ध गराइनेछ ।	<p>६.२.१ भारत, चीन लगायत विश्व बजारमा उत्पादन हुने प्रमुख बस्तुहरूको लागि आवश्यक पर्ने पाटर्सहरूमध्ये नेपालमा उत्पादन गर्न सकिने बस्तु छनौट गरी उत्पादनका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने ।</p> <p>६.२.२ नेपालको निर्यात सम्भाव्य क्षेत्रका बस्तुहरूको प्रयोग हुन सक्ने विश्व बजारका ठूला कम्पनीहरूको</p>			उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	प्रदेश र स्थानीय तह	१ वर्ष र निरन्तर	
					उद्योग, वाणिज्य तथा	स्थानीय तह, व्यापार तथा निकासी प्रवर्द्धन	१ वर्ष	

क्र. सं.	कार्यनीति	क्रियाकलाप	विद्यमान अवस्था	अपेक्षित उपलब्धी	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत	
		पहिचान गरी यसको सूचना हरेक स्थानीय तह र निजी क्षेत्रका संघ संस्थाहरुबाट सहज रूपमा उपलब्ध हुने व्यवस्था गर्ने ।		<ul style="list-style-type: none"> परिवर्त्य विदेशी मुद्राको विनिमयबाट हुनसक्ने घाटाबाट लघु, साना तथा मझौला उद्यम सुरक्षित भएको हुने । 	आपूर्ति मन्त्रालय	केन्द्र र निजी क्षेत्र			
		६.२.३ नेपाली निर्यातजन्य बस्तुहरुको विभिन्न मूल्य अभिवृद्धिको चरणको मूल्यको विवरण सहज रूपमा उपलब्ध गराउने ।			उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	व्यापार तथा निकासी प्रवर्द्धन केन्द्र	१ वर्ष र निरन्तर		
		६.२.४ राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार मेला महोत्सवमा लघु, साना तथा मझौला उद्यमको सहभागीतालाई प्रोत्साहन गर्ने ।			उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	व्यापार तथा निकासी प्रवर्द्धन केन्द्र र निजी क्षेत्र	निरन्तर		
		६.२.५ विदेशी क्रेता र नेपाली निर्यातकर्ता बीच सहज रूपमा सम्पर्क हुने गरी वेबसाइट तथा ट्रेड पोर्टल सञ्चालनमा ल्याउने ।			उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	व्यापार तथा निकासी प्रवर्द्धन केन्द्र र निजी क्षेत्र	१ वर्ष र निरन्तर		
					उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	व्यापार तथा निकासी प्रवर्द्धन केन्द्र र निजी क्षेत्र	१ वर्ष		
६.३	विद्युतिय व्यापार मार्फत उत्पादनको आपूर्ति श्रृंखलामा सुधार गरी लागत र समय घटाइनेछ ।	६.३.१ गन्तव्य मुलुकको ठूला विद्युतिय बजारसँग नेपाली मझौला, साना तथा घरेलु उद्योगको समन्वय गराउने ।			उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	व्यापार तथा निकासी प्रवर्द्धन केन्द्र र निजी क्षेत्र	१ वर्ष		
		६.३.२ मझौला, साना तथा घरेलु उद्योगको e-commerce site को directory राख्ने ।			उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग	१ वर्ष		

क्र. सं.	कार्यनीति	क्रियाकलाप	विद्यमान अवस्था	अपेक्षित उपलब्धी	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
					आपूर्ति मन्त्रालय			
		६.३.३ विदेशी विद्युतिय बजारको जानकारी दिन सूचनामुलक वेभसाईटको निर्माण गरी सञ्चालनमा ल्याउने।			उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	निजी क्षेत्र	१ वर्ष	
		६.३.४ विद्युतीय व्यापार सञ्चालन सम्बन्धी विषयमामा विद्युतीय व्यापार संचालकलाई तालिम दिने।			उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	निजी क्षेत्र	निरन्तर	
		६.३.५ दुरसञ्चार कम्पनी तथा अनलाईन खुद्रा कम्पनीको सहकार्यमा विद्युतीय व्यापार प्रवर्द्धन अभियान चलाउने।			उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	नेपाल दुरसंचार प्राधिकरण र निजी क्षेत्र	२ वर्ष	
		६.३.६ विदेशी विनिमय दर परिवर्तनबाट लघु, साना तथा मझौला उद्यम लाई हुन सक्ने जोखिम न्यूनीकरण गर्न बैंकहरुको सहकार्यमा हेजीड फन्ड संचालन गर्ने।			नेपाल राष्ट्र बैंक	अर्थ मन्त्रालय र नेपाल बैंकर्स एसोसियसन	२ वर्ष	
		६.३.७ विद्युतीय व्यापारका बारेमा स्थानीय तहका जनप्रतिनिधि,			उद्योग, वाणिज्य तथा	स्थानीय तह र निजी क्षेत्र	निरन्तर	

क्र. सं.	कार्यनीति	क्रियाकलाप	विद्यमान अवस्था	अपेक्षित उपलब्धी	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समयावधि	कैफियत
		व्यापारी, उद्यमीहरुलाई तालिम दिने।			आपूर्ति मन्त्रालय			
		६.३.८ लघु, साना तथा मझौला उद्योगहरुलाई विद्युतीय व्यापारसँग सम्बन्धित समस्या समाधानका लागि वेभ पोर्टलको स्थापना गर्ने।			उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	संचार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय,	१ वर्ष	